

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з навчально-методичної роботи
Каріна БІМАШКАЛО

ПОЛІТОЛОГІЯ

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

**Усі галузі
Усі спеціальності
перший (бакалаврський)
Усі освітні програми**

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

**вибіркова
українська**

Завідувач кафедри міжнародних відносин,
політичних наук і практичної філософії

Олег КУЗЬ

Харків
2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри міжнародних відносин, політичних наук і практичної філософії
Протокол № 2 від 30. 09.2021 р.

Розробники:

Кузь О. М., д.філос.н., проф., завідувач кафедри міжнародних відносин, політичних наук і практичної філософії

Коротков Д. С., к.політ.н., доц., доцент кафедри міжнародних відносин, політичних наук і практичної філософії

Лист оновлення та перезатвердження робочої програми навчальної дисципліни

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Сучасний етап розвитку вищої освіти України характеризується кардинальними змінами у системі гуманітарної підготовки студентів. Гуманізація та парадигмальний зсув освіти у бік компетентнісної складової спрямовані на інтелектуальний, естетичний та моральний розвиток особистості, підвищення рівня освіченості майбутнього спеціаліста, що є важливою умовою його професійного самовизначення у подальшій трудовій діяльності. Вирішення цих завдань передбачає втілення нових освітніх технологій, оновлення організаційних і методичних форм активізації евристичного потенціалу студентів.

Навчальна дисципліна «Політологія» є важливою ланкою підготовки студентів соціально-економічних, поведінкових, правничих, гуманітарних спеціальностей університетів. Її основною метою є вивчення суті, основних форм і тенденцій політичного життя, політичних відносин, політичної діяльності, політичних інститутів, їх взаємодії у межах міжнародної спільноти, розуміння значущості та рольової визначеності суб'єктів політики – всього того, що становить політичну сферу суспільства.

Метою викладання навчальної дисципліни «Політологія» є формування у студентів компетентностей щодо самостійного аналізу суті політичних явищ і процесів, що відбуваються як у межах України, так і на міжнародному рівні. Це повинно допомогти майбутнім фахівцям соціально-політичного та соціально-економічного спрямування приймати виважені рішення, що сприятимуть подальшій демократизації українського суспільства, його інтеграції у світове співтовариство.

У якості завдань опанування дисципліни постають:

- сформулювати базові уявлення про історію та сучасний стан політичної науки і прикладного політичного аналізу, а також про методологію політичних досліджень;
- розуміти сутність соціально-політичного життя, політичних відносин і процесів, соціально-стратифікаційних, інституціональних та неінституціональних засад політики і політичної влади, механізмів функціонування соціополітичних систем і зміни політичних режимів, оволодіти основами політичної культури;
- аналізувати, раціонально та критично оцінювати історико-політичні та актуальні події, явища світу «політичного» для формування власного свідомого відношення до політичного буття.

Навчальна дисципліна «Політологія» пропонується у якості вибіркової дисципліни соціально-політичного спрямування для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за всіма спеціальностями та освітніми програмами.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	2 або 3
Семестр	3 або 4 або 5 або 6
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	залік

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і	Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати

<p>свобод людини і громадянина України. Здатність бути критичним і самокритичним. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). Здатність до контекстуалізації «світу політичного» у наявних соціокультурних і соціоекономічних практиках. Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.</p>	<p>політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах. Розуміти взаємодію політичних і економічних чинників суспільного розвитку, використовувати базові теоретичні концепції політичної економії задля виявлення взаємовпливу політики і економіки.</p>
--	---

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історико-феноменологічний вимір політики

Тема 1. Політика та наука про політику

Історія визначення поняття та категорії «політика», її сутнісних ознак. Загальна еволюція концепції політики як соціального явища (Аристотель, Н. Макіавеллі, Т. Гоббс, Карл Маркс, Макс Вебер, Т. Парсонс, А. Бентлі, Г. Лассуел, Р. Даль, М. Бердяєв, Г. Алмонд та ін.).

Економічні, соціальні, духовні детермінанти політики. Поняття соціального інтересу. Суб'єкти і об'єкти політики. Людина і політика. Соціальні групи в політичному житті. Основні функції політики: визначення цілей суспільного розвитку, збереження стабільності соціуму, розподіл ресурсів, управління і регулювання суспільних процесів, соціалізація особистості.

Політика як теорія та соціальне явище. Предмет політології. Політологія як інтегративна наука та суміжні галузі політичного знання: політична соціологія, політична філософія, політична психологія, політична історія, політична географія, політична антропологія, політична семантика та ін.

Закони, принципи та категорії політичної науки. Теоретичний та емпіричний рівні політологічного знання. Основні аспекти вивчення політичного життя в межах навчального курсу політології: субстанціональний, інституціональний, функціональний та ін. Багатовимірність системи методів політологічного пізнання: філософські, загальнонаукові та спеціальні методи. Методика конкретних політологічних досліджень.

Основні завдання та функції політології. Політика як наука, мистецтво та праксеологія. Зростання ролі і значення науки про політику на сучасному етапі світового соціального розвитку, політичного і духовного самовизначення України.

Тема 2. Історія політичних учень

Політичне життя суспільства – багатовікове соціальне явище. Зародження політичної думки в країнах Стародавнього Сходу. Політичне вчення Стародавньої Греції. Політичні погляди Сократа. Ідеальна держава Платона. Аристотель про політику, державу і політичну справедливість. Політична думка і світоглядні ідеї Стародавнього Риму. Політико-правові погляди Цицерона. Політичні ідеї раннього християнства. Аврелій Августин. Політична думка часів середньовіччя. Епоха Відродження – новий етап у розвитку політичної думки. Н. Макіавеллі – засновник світської політичної науки.

Політичні концепції Нового часу. Джон Локк – фундатор теоретичної системи класичного лібералізму. Томас Гоббс про походження і сутність держави. Ш. Монтеск'є про форми держави та поділ влади. Ідеологія буржуазно-демократичного радикалізму. Жан-Жак

Руссо та його вчення про народовладдя та пріоритет громадянського суспільства, «суспільний договір», демократію. Німецька політична філософія. Соціологізація політичної науки.

Формування політології як самостійної галузі соціально-гуманітарних наук. М. Вебер як класик західної політології: теорія ідеальних типів влади та раціональної бюрократії. Теорія еліт (Г. Моска, В. Парето, Р. Міхельс, Д. Донцов, В. Липинський). Дослідження політичних партій (М. Дюверже, Ж. Шарло, Дж. Сарторі). Міжнародні відносини і світова політика (Бертран Рассел, Г. Моргентау, М. Каплан, І. Валлерстайн). Основні школи й течії сучасної зарубіжної політології. Біхевіористський напрямок у дослідженнях політики (Ч. Мерріам, Г. Лассуелл, Дж. Кетлін та ін.). Системний аналіз влади (Т. Парсонс, Д. Істон, Р. Даль та ін.). Політична соціологія. Психоаналітичні концепції політики (Ж. Лакан, Ч. Мерріам та ін.). Теорія соціально-політичних конфліктів (Пітер Блау, К. Боулдінг, Р. Дарендорф). Компаративістика як метод аналізу різноманітних політичних систем (Д. Істон, Г. Алмонд, С. Верба, К. Дейч, С. Хантінгтон). Теорія «політичного поля» П. Бурд'є.

Напрями української політичної думки кінця ХІХ – першої половини ХХ ст.: народницько-демократичний (М. Грушевський); ліберально-демократичний (М. Драгоманов, Б. Кістяківський); соціал-демократичний і націонал-комуністичний (В. Винниченко, Микола Хвильовий, М. Скрипник); консервативно-державницький (В. Липинський, С. Томашівський, В. Кучабський); націоналістичний (М. Міхновський, Д. Донцов).

Традиція російської політичної думки кінця ХІХ – початку ХХ ст.: М. Бакунін, П. Бердяєв, І. Ільїн, Г. Плеханов, В. Ленін, П. Струве, П. Мілюков, Б. Чичерін.

Тема 3. Політична влада

Влада як явище суспільного життя. Головні напрямки у трактуванні влади: телеологічний, біхевіористський, психологічний, системний, структурно-функціональний, реляціоністський. Сутність політичної влади та її головні властивості. Функції влади. Співвідношення державної та політичної влади.

Структура владних відносин і механізм здійснення політичної влади. Характеристика владних відносин і механізм здійснення політичної влади. Характеристика головних якостей суб'єктів влади. Первинні та вторинні суб'єкти влади. Об'єкт влади. Взаємодія суб'єкта та об'єкта влади. Природа підкорення. Легітимність політичної влади, її головні ознаки. Ресурси і різновиди влади. Розподіл ресурсів влади на економічні, соціологічні, культурно-інформаційні, силові, демографічні.

Напрямки і способи функціонування влади: керівництво, управління, контроль, прийняття рішень. Методи здійснення влади: співробітництво і суперництво; заохочення і примус. Зміст концепції поділу влади. Законодавча, виконавча та судова влади. Конституція України про органи державної влади.

Тема 4. Політичні еліти і політичне лідерство

Формування та розвиток елітарних уявлень. Теорії еліт Г. Москі та В. Парето. Сутність, структура і функції політичної еліти. Типологія еліт. Системи відбору еліт (системагільдії та антрепренерська система). Політична еліта сучасної України, особливості її формування. Сутність феномену еліти. Різноманіття елітних груп у сучасному соціумі. Структура політичної еліти згідно владно-політичних статусів. Соціальні функції політичної еліти. Механізми й канали рекрутування політичної еліти. Динаміка еліти: закон «циркуляції еліти», ситуація «зміни еліт» як проблема політичної наступності. Проблема елітарності «груп впливу» у політичному просторі України.

Феномен політичного лідерства у сфері реалізації влади. Соціальна роль та функції, механізми формування політичного лідерства. Соціальні якості лідерів. Концепції та теорії лідерства як інституту влади. Обумовленість лідерства соціально-психологічними рисами особистості. Політичний стиль як детермінанта ефективного лідерства: «цезаризм», «бонапартизм», харизма, традиціоналізм, популізм, плутократія, політичний менеджмент.

Тема 5. Соціальні групи як суб'єкти політики

Соціальні групи як суб'єкти і об'єкти політики. Соціальна структура суспільства і групові інтереси. Поняття соціальної структури. Поняття соціальної стратифікації. Теорії стратифікації. Базові суб'єкти політики: нації, інші етнічні, расові, мовно-культурні спільноти; класи й соціальні верстви (страти); соціально-демографічні групи; конфесійні групи; територіальні (географічні) спільноти; еліти.

Функціональні моделі стратифікації: Е. Дюркгейм, Т. Парсонс. Конфліктологічні моделі стратифікації: К. Маркс, Р. Дарендорф. Поняття соціального статусу. Статусна модель стратифікації М. Вебера. Поняття стратифікаційної системи. Соціальна нерівність і влада. Громадянське суспільство: поняття, структура і функції. Динаміка соціальної структури сучасного суспільства. Розмежування понять «клас» і «страта». Поняття політичного поля. Інституціоналізація поля політики і політичний капітал. Теорія панування П. Бурд'є

Тема 6. Нація як суб'єкт політики

Сутність поняття народу, етносу, нації. Розмежування понять етнічна нація і політична нація. Національна самосвідомість як характерна риса націй. Головні підходи до розуміння нації. Примордіалістські та модерністські теорії нації.

Модерністські версії нації: Б. Андерсон, Е. Гелнер, Е. Гобсбаум, К. Дойч, А. Каппелер, Р. Шпорлюк. Інструменталізм та конструктивізм. Сутність націоналізму. Місце націоналізму у політиці. Типи національних конфліктів. Поняття національних інтересів. Типи націоналізму. Поняття етнонаціональних відносин. Основні тенденції в розвитку національних відносин. Національне питання: зміст, форма прояву. Поняття національного суверенітету. Принцип самовизначення націй. Поняття національної держави. Причини етнонаціональних конфліктів та шляхи їх подолання. Національна політика держави. Концепції національної політики.

Тема 7. Громадянське суспільство

Генезис ідей громадянського суспільства. Теоретизування В. фон Гумбольдта, І. Канта, Г. Гегеля і К. Маркса. Концепція гегемонії А. Грамші. Поняття, структура, ознаки громадянського суспільства. Плюралізм інтересів і громадянське суспільство. Моделі громадянського суспільства: консервативна, марксистська і ліберально-демократична. Громадянське суспільство як один із типів співіснування, організації та захисту групових інтересів. Поняття клієнтелізму і корпоративізму. Патримоніальні та неопатримоніальні суспільства: сталість патрино-клієнтельних відносин. Традиційне і громадянське суспільство. Феномен етатизму.

Глобальне громадянське суспільство. Феноменологія українського громадянського суспільства.

Змістовий модуль 2. Системний та інституціональний виміри політики

Тема 8. Політична система суспільства

Місце та роль політичної системи в життєдіяльності суспільства. Політична система в її взаємодії з економічною, соціальною, правовою підсистемами суспільства. Політична система як фактор стабілізації і розвитку політичного життя. Сутність і типи сучасних політичних систем. Класичні уявлення про політичні системи (Г. Алмонд, Д. Істон, Талкот Парсонс). Характеристика структурних елементів політичної системи, її інституційна, інформаційно-комунікаційна, нормативно-регулятивна складові. Трансформація сучасної політичної системи України. Політичний режим як упорядкована взаємодія структур політичної системи, а також сукупність методів здійснення влади і досягнення політичних цілей. Якісні характеристики політичного режиму. Різновиди політичних режимів.

Тоталітаризм як політичний режим. Авторитарний режим. Визначення демократичного режиму. Дві основні концепції демократії ліберально-демократична та радикально-демократична. Сучасні теоретичні моделі демократії.

Тема 9. Держава як політичний інститут

Поняття держави, її визначальні ознаки. Різноманітність концептуальних підходів до визначення держави, її сутності і місця у політичній організації суспільства, взаємодії з іншими суб'єктами політичної системи. Виникнення та еволюція держави. Держава і громадянське суспільство: діалектика взаємодії. Функції держави.

Різновиди і типи держави. Форми правління: монархія, республіка. Форми державного устрою: унітарні держави, федерації, конфедерації. Держава і право. Апарат державного управління. Система центральних, регіональних і місцевих органів державного управління. Державна бюрократія і суспільна демократія. Державний патерналізм. Громадянське суспільство.

Конституція України та практичне втілення ідеї демократичної, соціальної, правової держави. Принципи соціальної та правової держави.

Тема 10. Політичні партії та партійні системи. Вибори та виборчі системи

Партія як політичний інститут. Виникнення та еволюція політичних партій. Класичні теорії політичних партій і партійних систем. Сутність і місце партій у політичному процесі. Основні ознаки партії. Відмінність політичних партій від груп інтересів, суспільних організацій, груп тиску та інших об'єднань. Типологія політичних партій. Внутрішні та зовнішні функції політичних партій в суспільстві.

Поняття і типи партійних систем. Однопартійні, двопартійні та багатопартійні системи. Можливості та недоліки різних типів партійних систем. Опозиція та її роль у політичному житті.

Сутність виборчої системи та типологія виборів. Виборча система: поняття, основні типи. Структурні компоненти виборчої системи: виборче право та виборча процедура. Референдум як особлива форма виборчої активності.

Пропорційна та мажоритарна системи обліку та підрахунку голосів. Різновиди пропорційної системи. Специфіка мажоритарної системи. "Змішана" виборча система. Вибори та виборча система сучасної України: особливості функціонування.

Електорат. Імідж кандидата. Політичний маркетинг. Виборчі блоки та стратегія виборчих кампаній.

Тема 11. Політична свідомість і політична ідеологія

Політична свідомість і політична ідеологія: співвідношення понять. Структура і функції політичної свідомості. Поняття і рівні політичної ідеології. Класичне поняття ідеології (А. Дестют де Трасі, К. Маркс, К. Мангейм, А. Грамші, Д. Белл та ін.). Рівні політичної ідеології: теоретико-концептуальний (елітарний), програмно-політичний (пропагандистсько-просвітницький), актуалізований (життєвий). Функції політичної ідеології: інтеграція суспільства, мотивація політичної поведінки, створення позитивного образу.

Світові політико-ідеологічні доктрини: поняття, типологія, інституціоналізація. Лібералізм як ідейно-політична течія. Умови формування та зміст класичних ліберальних доктрин. Неолібералізм, його основні принципи та організаційно-політичні форми. Етапи становлення та сучасний стан ліберального руху в Україні.

Консерватизм як ідеологія та форма політичного руху. Передумови виникнення, базові ідеї та принципи консерватизму. Типи і національні форми консерватизму. Неоконсерватизм, його загальні і специфічні риси та організаційно-політичні форми. Права та правочентристські партії в Україні.

Ліва та лівоцентристські ідеологічні доктрини. Історичні умови виникнення, генеза і

основні ідеї соціалістичної ідеології. Соціально-політична спрямованість соціалістичної ідеї в марксизмі-ленінізмі. Формування, етапи розвитку, ідеологія світового соціал-демократичного руху. Стан соціалістичної ідеології в сучасній Україні.

Радикально ідейно-політичні течії. Анархізм: виникнення, соціально-політична спрямованість, еволюція, сучасний стан. Троцькізм як ідеологія перманентної революції. Особливості неотроцькізму. Фашизм як політична ідеологія. Неофашизм і його прояви у сучасному світі.

Релігійні ідеології, їх світоглядна і соціальна основа, ідеологічна спрямованість. Релігійний фундаменталізм як ідеологічна основа сучасного тероризму.

Національні ідеології, їх зв'язок з національними політичними рухами, суперечність прояву у внутрішній і міжнародній політиці.

Тема 12. Політична культура

Поняття політичної культури. Основні структурні компоненти політичної культури: політичний досвід, політична орієнтація, політичні стереотипи, політичні міфи, політичні символи, політична соціалізація, моделі політичної поведінки. Функції політичної культури.

Історичний, функціональний, структурний і комунікативний підходи до типологізації політичної культури. Різноманіття типологій політичної культури. Визначення домінуючої політичної культури, контркультури та субкультури. Основні структурні компоненти політичної культури: політичний досвід, політична орієнтація, політичні стереотипи, політичні міфи, політичні символи, політична соціалізація, моделі політичної поведінки. Історичні особливості формування політичної культури в Україні. Стан політичної культури в Україні.

Політична соціалізація як процес засвоєння культурних цінностей, політичних орієнтацій, форм політичної поведінки. Типи політичної соціалізації.

Тема 13. Політичні технології

Поняття «політична технологія»: визначення та сутність. Основні підходи до трактування політичних технологій у вітчизняній політичній науці. Базові типології політичних технологій. Основні тенденції розвитку політичних технологій.

Виборчі технології: сутність, різновиди, цілі застосування. Головні етапи розвитку виборчих технологій та їх особливості. Базові типології виборчих технологій. Демократичні принципи проведення виборів, що закріплені у міжнародних документах. Основні періоди розвитку виборчих технологій в Україні. Виборчі технології в електоральному процесі України: специфіка, різновиди і тенденції розвитку.

Тема 14. Політичний процес

Поняття, суб'єкти, рівні і види політичного процесу. Структурні складові політичного процесу: політична поведінка, політична діяльність, політична участь. Вибори і виборчий процес. Види виборчих систем.

Типологія політичних процесів. Головні форми політичного процесу: політичний розвиток (модернізація, трансформація, модифікація), політичний конфлікт; війна; революція; контрреволюція; реформи; контрреформи; політична кампанія.

Поняття конфлікту. Західна конфліктологія: історичні та теоретичні аспекти (Георг Зіммель, Л. Козер, Р. Дарендорф, К. Боулдінг та ін.). Форми, моделі, типи і функції політичного конфлікту, механізми його динаміки. Джерела та чинники конфлікту. Учасники конфлікту, їх характеристики. Політична криза. Специфіка прояву та розв'язання конфлікту в тоталітарній та демократичній системах. Політичні конфлікти і кризи при переході від тоталітарного до демократичного режиму. Соціально-політичні конфлікти та модернізація.

Тема 15. Світова політика

Світовий політичний процес: поняття, основні концептуальні засади аналізу, суб'єкти,

закономірності та тенденції на початку XXI ст. Характерні риси та особливості сучасного світового політичного процесу.

Міжнародні відносини як цілісна система. Місце в ній політичних відносин. Поняття міжнародної політики. Принципи сучасних міжнародних відносин. Поняття національного інтересу. Поняття геополітики та основні підходи до його визначення. Основні етапи становлення геополітичної думки. Взаємодія факторів сили та інтересу в міжнародній політиці. Баланс інтересів і міжнародні конфлікти. Причини міжнародних конфліктів. Національні інтереси та національна безпека України.

Перелік практичних (семінарських) занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Методи навчання та викладання

При викладанні навчальної дисципліни «Політологія» використовується своєрідне поєднання дидактичних традицій та інновацій: від консервативних, академічних методик інформаційно-рецептивної та репродуктивної спрямованості до трансформативно-феноменологічних, пошукових підходів щодо активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, які передбачають застосування таких навчальних технологій, як: проблемні лекції, семінари-дискусії, кейс-стаді, дебати, імітації тощо.

Назви тем	Практичне застосування навчальних технологій
Тема 1. Політика та наука про політику	Дискусія на практичному занятті навколо питання «Метафори політики»
Тема 2. Історія політичних учень	Міні-лекція: Карл Маркс і Макс Вебер як <i>vis-a-vis</i>
Тема 3. Політична влада	Дебати щодо демаркації понять легальності та легітимності.
Тема 4. Політичні еліти і політичне лідерство	Проблематизація ролі особистості в історії на лекційному та семінарському заняттях
Тема 5. Соціальні групи як суб'єкти політики	Дебати щодо чинників соціальної стратифікації
Тема 6. Нація як суб'єкт політики	Міні-лекція з питання «Що таке нація?»
Тема 7. Громадянське суспільство	Міні-лекція з питання «Що є умовою створення та існування громадянського суспільства?»
Тема 8. Політична система суспільства	Робота в малих групах щодо доведення або спростування парадигм соціального ладу
Тема 9. Держава як політичний інститут	Міні-лекція: Карл Маркс і західний марксизм про долю держави
Тема 10. Політичні партії та партійні системи. Вибори та виборчі системи	Робота в малих групах щодо аналізу привабливості партійних доктрин
Тема 11. Політична свідомість і політична ідеологія	Міні-лекція: яка ідеологія потрібна Україні?
Тема 12. Політична культура	Робота в малих групах щодо доведення або спростування тези « <i>Resunia non olet</i> »
Тема 13. Політичні технології	Проблематизація «чорного піару» на лекційному та семінарському заняттях
Тема 14. Політичний процес	Дебати щодо феноменології українського майдану
Тема 15. Світова політика	Робота в малих групах щодо доведення або

Порядок оцінювання результатів навчання

Порядок оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення «Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою» ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту складати залік, – 60 балів);

підсумковий / семестровий контроль, що проводиться у формі заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на семінарських заняттях.

Поточний контроль успішності навчання студентів з дисципліни «Політологія» та рівня сформованості у них очікуваних компетентностей, здійснюється у таких формах: робота на лекційних заняттях; участь в обговоренні питань на семінарських заняттях; перевірка есе за заданою тематикою; підготовка аналітичного повідомлення; проведення експрес-опитування; участь у дебатах (полеміці); проведення письмової контрольної роботи.

Поточний контроль успішності навчання у формі роботи на лекційних заняттях здійснюється на кожному лекційному занятті, усно (максимум 14 балів). Поточний контроль успішності навчання у формі участі у дискусії та обговоренні питань семінарських занять здійснюється на усіх семінарських заняттях, усно (максимум 14 балів); у формі *дебатів* (максимум 16 балів), *підготовки реферативного повідомлення* (максимум 16 балів), *експрес-опитування* (максимум 16 балів), усно (за 4-бальною шкалою). Контроль успішності навчання у формі презентації есе за погодженою тематикою здійснюється один раз за семестр, захист проводиться на семінарських заняттях в усній формі з наданням письмового тексту (за 12-бальною шкалою). Поточний контроль успішності навчання у формі проведення письмової контрольної роботи здійснюється на лекційному занятті – один раз за семестр (за 12-бальною шкалою).

Зазначені форми і засоби поточного контролю успішності навчання студентів із навчальної дисципліни «Політологія» спрямовані на стимулювання їх систематичної поточної навчальної та самостійної роботи, на підвищення об'єктивності оцінювання їхніх знань, запровадження здорової конкуренції між студентами у навчанні, на виявлення і розвиток їхніх творчих і дослідницьких здібностей. Мінімумально можлива кількість балів за поточний контроль упродовж семестру – 60.

Підсумковий контроль успішності навчання студентів з дисципліни «Політологія» та рівня сформованості у них компетентностей, які підтримуються даною компонентою навчального плану, проводиться у формі семестрового заліку відповідно до графіку навчального процесу спеціальності. Семестровий залік – форма оцінки підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід. Завданням заліку є перевірка розуміння студентами програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. Під час семестрового контролю у формі заліку підсумкова кількість балів з навчальної дисципліни (максимум – 100 балів) визначається як сума (проста) балів за результатами успішності студента при поточному

контролі.

Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60.

Сумарний результат у балах за семестр складає – «60 і більше балів – зараховано», «59 і менше балів – не зараховано» – та заноситься у залікову «Відомість обліку успішності» з навчальної дисципліни.

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, що наведено в таблиці «Шкала оцінювання: національна та ЄКТС». Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	max бал
Змістовий модуль 1. Історико-феноменологічний вимір політики				
Тема 1.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 1	Тема 1. Політика та наука про політику	робота на лекції	
	Семінарське заняття 1	Семінарське заняття за темою 1.	участь у обговоренні питань семінарського заняття	
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка до експрес-опитування		
Тема 2.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 2	Тема 2. Історія політичних вчень	робота на лекції	1
	Семінарське заняття 2	Семінарське заняття за темою 1: 1.1. Сутність політики, її походження, структура, функції. 1.2. Взаємозв'язок політики з різними сферами громадського життя. 1.3. Особливості політології як науки про політику, її зв'язок з іншими соціальними науками, її предмет, закономірності,	участь у обговоренні питань семінарського заняття; експрес-опитування	1 4

		категорії.		
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка доповіді		
Тема 2.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 3	Тема 2. Історія політичних вчень	робота на лекції	1
	Семінарське заняття 3	Семінарське заняття 1 за темою 2: 2.1. Політична думка Античності та політичні концепції епохи середньовіччя. 2.2. Політична думка Відродження та Нового часу. 2.3. Традиції вітчизняної політичної думки. 2. 4. Сучасні політологічні школи.	участь у обговоренні питань семінарського заняття; аналітична доповідь	1 4
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка до дебатів		
Тема 3.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 4	Тема 3. Політична влада	робота на лекції	1
	Семінарське заняття 4	Семінарське заняття 2 за темою 2: 2.1. Політична думка Античності та політичні концепції епохи середньовіччя. 2.2. Політична думка Відродження та Нового часу. 2.3. Традиції вітчизняної політичної думки. 2.4. Сучасні політологічні школи, традиції національних політологічних центрів.	участь у обговоренні питань семінарського заняття; участь у дебатах	1 4
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття		
Тема 4.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 5	Тема 4. Політичні еліти і політичне лідерство	робота на лекції	1
	Семінарське заняття 5	Семінарське заняття за темою 3: 3.1. Сутність влади, особливості політичної і державної влади. 3.2. Ресурси політичної влади. 3.3. Структура влади, її типологія. традиційні форми державної влади. Основні положення теорії поділу влади. 3.4. Політичне панування і політична легітимність. Перспективи розвитку політичної влади в Україні	участь у обговоренні питань семінарського заняття; експрес-опитування	1 4
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та	Пошук, підбір та огляд літературних джерел		

	завдання до самостійного опрацювання	з питань семінарського заняття; підготовка аналітичної доповіді		
Тема 5.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 6	Тема 5. Соціальні групи як суб'єкти політики	робота на лекції	1
	Семінарське заняття 6	Семінарське заняття за темою 4: 4.1. Поняття та особливості політичних еліт як суб'єктів політики. Концепції еліт. Теорії еліт Г. Москі та В. Парето. 4.2. Формування політичної еліти сучасної України. 4.3. Феномен лідерства в світовій науковій традиції.	участь у обговоренні питань семінарського заняття; аналітична доповідь	1 4
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка до дискусії (дебатів)			
Теми 6-7	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 7	Теми 6-7. Нація як суб'єкт політики. Громадянське суспільство	робота на лекції	1
	Семінарське заняття 7	Семінарське заняття за темою 5: 5.1. Поняття та типологія соціальних груп. Соціально-структура суспільства і політика. 5.2. Поняття та основні концепції соціальної стратифікації. 5.3. Суспільні моделі взаємодії та захисту групових інтересів: громадянське суспільство, клієнтелізм, корпоративізм. Поняття та особливості політичних еліт як суб'єктів політики.	участь у обговоренні питань семінарського заняття; участь у дебатах	1 4
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка до експрес-опитування			
Змістовий модуль 2. Системний та інституціональний виміри політики				
Тема 8.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 8	Тема 8. Політична система суспільства	робота на лекції	1
	Семінарське заняття 8	Семінарське заняття за темами 6–7: 6.1. Соціально-етнічні спільноти: народ, етнос, нація. 6.2. Етнонаціональні відносини і етнонаціональна політика. 6.3. Етнонаціональна політика в сучасній Україні. 7.1. Поняття громадянського суспільства. 7.2. Теорії та концепції громадянського	участь у обговоренні питань семінарського заняття; експрес-опитування	1 4

		суспільства. 7.3. Пліуралізм інтересів і громадянське суспільство.		
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка аналітичної доповіді		
Тема 9.	Аудиторна робота			
	Лекція 9	Тема 9. Держава як політичний інститут	робота на лекції	1
	Семінарське заняття 9	Семінарське заняття за темою 8: 8.1. Сутність політичної системи. 8.2. Функції і типологія політичних систем. 8.3. Сутність тоталітаризму та авторитаризму. 8.4. Характеристика демократичних політичних режимів	участь у обговоренні питань семінарського заняття; аналітична доповідь	1 4
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка до участі у дебатах		
Тема 10.	Аудиторна робота			
	Лекція 10	Тема 10. Політичні партії та партійні системи. Вибори та виборчі системи	робота на лекції	1
	Семінарське заняття 10	Семінарське заняття за темою 9: 9.1. Поняття і функції держави. 9.2. Теорії походження держави. 9.3. Структура держави. Тип держави. 9.4. Форми державного устрою і правління. 9.5. Структура державної влади в Україні.	участь у обговоренні питань семінарського заняття; участь у дебатах	1 4
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття		
Тема 11.	Аудиторна робота			
	Лекція 11	Тема 11. Політична свідомість і політична ідеологія	робота на лекції	1
	Семінарське заняття 11	Семінарське заняття за темою 10: 10.1. Поняття, типологія, функції політичних партій усупільстві. 10.2. Сутність та типи партійних систем. 10.3. Особливості розвитку багатопартійної системи всучасній Україні. 10.4. Вибори і політична система. Поняття та структура виборчої системи. 10.5. Типологія виборчих систем. Еволюція виборчої системи України.	участь у обговоренні питань семінарського заняття; експрес-опитування	1 4
	Самостійна робота			

	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка аналітичної доповіді		
Тема 12.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 12	Тема 12. Політична культура	робота на лекції	1
	Семінарське заняття 12	Семінарське заняття за темою 11: 11.1. Поняття та структура політичної свідомості. 11.2. Світові політико-ідеологічні доктрини: поняття, типи, інституалізація. 11.3. Лібералізм і неолібералізм. 11.4. Консерватизм і неоконсерватизм. 11.5. Соціалістична ідеологія. 11.6. Радикальні, релігійні та національні ідейно-політичні течії.	участь у обговоренні питань семінарського заняття; аналітична доповідь	1 4
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка до дискусії (дебатів)		
Тема 13.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 13	Тема 13. Політичні технології	робота на лекції	1
	Семінарське заняття 13	Семінарське заняття за темою 12: 12.1. Поняття, структура та функції політичної культури. 12.2. Політична культура нації, суспільної групи, особистості. Типологія політичної культури. 12.3. Поняття і основні риси політичної соціалізації.	участь у обговоренні питань семінарського заняття; участь у дебатах	1 4
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка аналітичної доповіді		
Тема 14.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 14	Тема 14. Політичний процес	робота на лекції	1
	Семінарське заняття 14	Семінарське заняття за темою 13: 13.1. Поняття «політична технологія»: визначення та сутність. 13.2. Сутність і особливості політичного аналізу. 13.3. Вибірчі технології: сутність, різновиди, цілі застосування.	участь у обговоренні питань семінарського заняття; захист есе	1 12
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка		

	самостійного опрацювання	аналітичної доповіді		
Тема 15.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 15	Тема 15. Політична система суспільства	робота на лекції	1
	Семінарське заняття 15	Семінарське заняття за темами 14-15: 14.1. Політичний процес: сутність, структура, головні стадії, інститути та учасники. 14.2. Політична стабільність: поняття та умови. 14.3. Політичні конфлікти і політичні кризи. 15.1. Поняття, структура, суб'єкти міжнародних відносин і світової політики.	участь у обговоренні питань семінарського заняття; підсумкова контрольна робота	1 12
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка аналітичної доповіді		
Загалом				100

Рекомендована література

Основна

1. Політологія [Текст] : підручник / [М. П. Требін та ін.] ; за ред. проф. М. П. Требіна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. –Харків : Право, 2018. – 460 с.
2. Шергін С. О. Політологія міжнародних відносин [Текст] : навч. посіб. / С. О. Шергін. – 2-е вид., випр. і допов. – Київ : Центр учбової літератури, 2019. – 255 с.

Додаткова

3. Інтерпретація російсько-українського конфлікту в західних наукових і експертно-аналітичних працях / За ред. В. Кулика. – Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. – 328 с.
4. Мідделаар Л. Нова політика Європи: десять років політичних криз / Луук ван Мідделаар ; пер. з англ. О. Панича. – Київ : Дух і літера, 2021. – 408 с.
5. Мідделаар Л. Перехід до Європи: Як континент став союзом / Луук ван Мідделаар ; пер. з англ. Олексія Панича. – Київ : Дух і літера, 2018. – 576 с.
6. Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми. – Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2021. – 704 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

7. Європейський союз [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.europarl.eu.int>
8. Політологія та історія політичних вчень. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. Семена Кузнеця : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=4150>